

Dňa 2. až 3. decembra 2019 sa v sídle Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) v Ženeve uskutočnila svetová konferencia WHO o bezpečnosti vakcín. Panelová diskusia priniesla vyjadrenia, ktoré stoja za pozornosť.

NAJVYŠŠIE AUTORITY

Global Vaccine Safety Summit je pravidelným podujatím, na ktorom WHO formuluje svoje zámery a koordinuje ich s národnými inštitúciami z celého sveta. [1] Najvýznamnejšie z nich majú svojich zástupcov v odbornom paneli konferencie, ide o ľudí na vedúcich pozíciách. Nájdeme tu aj svetovo uznávaných vedcov z univerzít a výskumných pracovísk. [2] [3] Všetci títo ľudia sú odbornými garantmi WHO na poli očkovania a v podstate určujú svetový trend v tejto oblasti, a to nielen zo svojej vlastnej riadiacej pozície, ale aj z pozície WHO. Národné úrady totiž v súčasnosti už len viacmenej poslušne preberajú agendu WHO, a to aj vtedy, keď je v rozpore s miestnymi špecifikami, ako sme si mohli všimnúť v kauze „pandémie“ chrípky 2009 a ságy BCG vakcíny na Slovensku.

Konferencia sa niesla v duchu jubilea – Global Advisory Committee on Vaccine Safety (GACVS – Globálna poradná komisia bezpečnosti očkovania) slávila 20. výročie založenia. Z konferencie sme vybrali najzaujímavejšie časti.

LÚBIVÁ ANOTÁCIA

Dr. Soumya Swaminathan, pediatrička a hlavná vedkyňa WHO, bola tvárou video-anotácie určenej pre verejnosť, ktorú uvádzali pred konaním konferencie. [4] Hovorí: „Vakcíny sú veľmi bezpečné. Ak

niektoré ochorenie po očkovaní, je to zvyčajne náhoda, chyba v podaní vakcíny alebo veľmi zriedkavo problém v samotnej vakcíne.“ [text: WHO Global Vaccine Safety zabezpečuje, že vakcíny neuškodia] „Máme systémy bezpečnosti vakcín, robustné systémy bezpečnosti vakcín, ktoré umožňujú pracovníkom a odborníkom okamžite reagovať na akýkoľvek problém, ktorý by vznikol. Vedia problém preskúmať, vedecky vyhodnotiť dáta a problém promptne vyriešiť. WHO úzko spolupracuje s krajinami. Zabezpečuje, aby vakcíny mohli robiť to, čo robia najlepšie: predchádzať ochoreniam bez rizík. Nové vakcíny proti malárii, meningitíde a encefalitíde v Ázii a Afrike sa teraz podrobne monitorujú s podporou WHO. Vakcíny sú jedným z najbezpečnejších nástrojov, ktoré máme na prevenciu ochorení, zabezpečujú zdravú budúcnosť pre všetky deti.“ [text: Očkovanie zachráni až 3 milióny životov ročne]

ČO S MIZNÚCOU DÔVEROU

Proklamácie však už, zdá sa, nestačia. Jednou z nosných tém konferencie totiž bolo, ako sa vyrovnáť s klesajúcou dôverou verejnosti. Prof. Heidi Larsonová, PhD., (riaditeľka Vaccine Confidence Project čiže Projekt dôvery v očkovanie) predniesla prezentáciu *Bezpečnosť vakcín v nasledujúcej dekáde: Prečo potrebujeme nové režimy vytvárania dôvery?* Prezentácia sa zaoberala dôverou obyvateľstva k súčasťam očkovacieho systému – k produktom (vakcínám), poskytovateľom

(lekárom) a tvorcom politiky (úradníkmi a politikmi). Aktivity projektu financujú okrem iného aj farmaceutické firmy GSK a Merck. [15][5]

Výskum odkryva, že za 10 rokov výrazne poklesla dôvera v bezpečnosť vakcín – obyvateľstvo sa obáva predovšetkým nežiaducich účinkov, nedostatočného testovania vakcín a nedostatočnosti systémov sledovania bezpečnosti. Takýto sentiment rastie napríklad vďaka škandálom, keď sa na trh dostali nebezpečné vakcíny. Dokonca aj ľudia, ktorí považujú očkovanie za potrebné, často nepovažujú vakcíny za bezpečné.

Nedôvera rastie už aj medzi lekármi. Podľa celoeurópskeho výskumu z roku 2018, [6] lekári v SR aj ČR sú značne skeptickí napríklad v odporúčaní MMR vakcíny, ktorú až 25, resp. 36 percent oslovených lekárov nevie označiť za bezpečnú a 19, resp. 29 percent za potrebnú. Voči očkovaniu tehotných žien proti chrípke má výhrady až 70 percent našich lekárov, a to napriek oficiálnej podpore štátnych orgánov pre toto očkovanie. Tieto výsledky rádo vo výčnievajúce z bežných európskych hodnôt, by sme mohli považovať za veľmi povzbudivé, pretože naznačujú, že naši lekári možno začínajú o očkovaní samostatne premýšľať a prestávajú byť závislí od informačných kanálov spriaznených s farmaceutickým priemyslom.

HOVORME O VEDE 60)

WHO DVE TVÁRE JEDNEJ AGENDY 1)

FOTO 123RF.COM

Profesorka Larsonová hovorí: „Zdravotníci sa na celom svete považujú za najdôveryhodnejšie osoby. Ak toto stratíme, máme problém. ... Zdravotnícki profesionáli začínajú pochybovať alebo majú pocit nedostatočnej dôvery v bezpečnosť, aby sa za ňu mohli postaviť v komunikácii s pacientom. Chcem povedať, že vo väčšine zdravotníckych škôl máte šťastie, ak sa o očkovanie učíte pol dňa.“

Profesorka poukázala na potrebu zodpovedného zverejňovania informácií, pretože „ľudia sa k tým dokumentom dostanú“. Pozrime sa, čo je podľa nej nutné spraviť pre nápravu straty dôvery: „Jednou z našich najväčších výziev je zbaviť sa pojmu ‚antivax‘, zbaviť sa nepriateľského vyjadrovania a začať viac diskutovať. Byť otvorení k otázkam, aby ľudia cítili, že nemajú byť posudzovaní, keď sa pýtajú, akokoľvek šibnuté by sa vám tie otázky zdali, akokoľvek sprostbo by vyzerali, akokoľvek nevzdelane by vyzerali. Teraz nemôžeme riskovať stratu dôvery v bezpečnosť vakcín u ktorejkoľvek ďalšej osoby.“

Naše občianske združenie *Iniciatíva pre uvedenie si rizík očkovania* už celé desaťročie márne volá po otvorenej a korektnej diskusii a namiesto nej sa nám dostáva presne to, o čom hovorí prof. Larsonová. Jej vyjadrenie je však vskutku prekvapujúce. Pripomeňme si, že MUDr. Jan Vavrečka, PhD., považuje pojem „antivax“ za tzv. eliminačnú nálepku – cielene vytvorený nástroj bezštruktúrneho riadenia spoločnosti, ktorý je určený na spoločenskú elimináciu osôb s nežiaducim názorom. Ako rozpoznať bežný hovorový pojem od umelo vytvorenej eliminačnej nálepky? Doktor Vavrečka radí opýtať sa na presný význam pojmu, pretože eliminačnej nálepky chýba presná definícia. [7]

Ak teda hlavná odborníčka analytického systému „očkovacej propagandy“ – azda môžeme použiť takýto pojem [16] – hádže cez palubu túto ofenzívnu zbraň, znamená to, že eliminačná nálepka sa vymkla z rúk a začala znižovať dôveru spoločnosti k propagande? Alebo patrí profesorka k umiernenému názorovému krídlu?

V prezentácii profesorky Larsonovej bola v tomto smere zaujímavá kapitola *Keď nejde o dezinformáciu, ale zasieva sa pochybnosť*. Profesorka poukázala na to, že kritici očkovania často kladú legitímne otázky. „Jednou z výziev, ktoré máme, je – posledných 6 mesiacov som strávila mnoho času rozhovormi s technologickými firmami ako Facebook, Whatsapp, Twitter, Instagram, ... ktoré čelia mnohým požiadavkám, aby sa vyrovnali s dezinformáciami. Ale to nie je také jednoduché. Najväčší problém je, že často nejde o dez-

informácie, ale o položené otázky. Ľudia, ktorí sa pýtajú, najmä tí, ktorí sú skôr motivovaní spochybnovať než sa pýtať skutočné otázky, dávajú otázky na billboardy – nejde len o sociálne médiá, to je len jedna časť informácií.“ Nasleduje niekoľko trefných príkladov, ako napríklad: „Keby ste poznali zloženie vakcíny, riskli by ste očkovanie?“ ...

„Výzvou pre technologické firmy ako aj pre iných, ktorí sa pokúšajú vykoreniť dezinformácie... naším problémom je, ako sme počuli za posledných 48 hodín, že neexistuje 100-percentná istota. Čo sa vlastne dá, v súlade so zákonmi, bez vytvorenia cenzúry, nazvať s úplnou istotou ako ‚dezinformácia‘? Pretože na poli bezpečnosti vakcín máme veľa nejednoznačností a musíme sa s tým zosúladiť. Musíme o tom premýšľať iným spôsobom než ‚zmazať dezinformácie‘: musíme budovať dôveru, aby nám ľudia boli ochotní prijať nejakú mieru rizika, pre dôveru k našej práci, k tomu, čo robíme, že je to v ich záujme.“

Tieto slová znejú veľmi pekne, no v praxi sa nežiaduce účinky, s ktorými si zdravotnícke systémy nevedeli rady (napr. pri HPV, pozri *Dieta 9/2015*), [8] proponenti očkovania, vrátane profesorky, snažia zaradiť ako *Immunization stress-related responses* (stresová odpoveď na očkovanie). [10] V tejto súvislosti, ako aj s ohľadom na škandály týkajúce sa úmrtí po očkovaní uviedla: „Môžem vám povedať, že stres, ktorý to vyvoláva vo vláde, keď máte množstvo hlásených symptómov – sú to fyzické príznaky – bolesť, poruchy prijímania potravy a ďalšie, sú to skutočné symptómy, ktoré možno neboli spôsobené vakcínami, možno sa dajú pripísať skôr zážitku z očkovania, ale ovplyvňujú to celkovú dôveru v systém, keď vlády nevedia, ako sa s tým vyrovnáť. Obzvlášť komplikovaným sa to stáva, keď sa začínú objavovať súdne spory.“

Rozprávala aj o boji proti „fake news“ („nepravdivé správy“) – dáva do pozornosti aktivity, ktoré „vyvracajú mýty“ o škodlivosti očkovania a pod. Toho sme sledovali aj na Slovensku a akiste to nie je náhoda.

V kapitole o šírení informácií konštatovala, že dve tretiny komunít na sociálnych sieťach sú neutrálne. „Antivax“ komunít je 2,6-násobne viac ako tých „provox“ a sú 5-násobne aktívnejšie, a to aj napriek tomu, že „provox“ majú o 60 percent viac členov. Tieto údaje sú mimoriadnym povzbudením pre všetkých, ktorí sú aktívni na tomto poli zápasu o pravdivé informácie. Váš hlas počuť a je veľmi dôležitý.

Profesorka Larsonová na záver pridala úprimnú kritiku do vlastných radov: „Potrebujeme množstvo dobrej vedy ohľadom bezpečnosti [vakcín]. Bez dobrej vedy nemôžeme mať dobrú komunikáciu. Takže hoci veľa hovorím o kontexte a pacientoch, absolútne potrebujeme vedu ako základ. Nemôžete stále recyklovať tú istú starú vedu, aby vyznela lepšie, potrebujete vedu, ktorá je relevantná pre nové problémy. Potrebujeme oveľa viac investovať do vedy o bezpečnosti [vakcín]...“

Marketingové stratégie sú podľa nej dobré, ale treba s nimi narábať opatrne, lebo môžu vyvolať opačnú reakciu.

„Pozor na to, čo sľubujete,“ prízvukuje profesorka Larsonová. Ako príklad cituje z letáku: „WHO vyvinula nástroje a metódy, ktoré vedia rozlíšiť skutočnú príčinu nežiaducich udalostí po očkovaní. Povedala som si: ‚Naozaj? Načo potrebujeme túto dvojdnú konferenciu, ak máme takýto nástroj?‘... V posledných dňoch sme hovorili o mnohom. Som veľká fanúšička všetkých tých nástrojov, ktoré boli vyvinuté, a želala by som si, aby sme naozaj mali takýto nástroj pre všetky skutočné príčiny AEFI.“ (*Adverse events following immunization – nežiaduce udalosti po očkovaní*.)

TRHLINKY V „ROBUSTNÝCH SYSTÉMOCH“

Verejnosť má veriť v robustné, prakticky dokonalé systémy sledovania bezpečnosti vakcín. Samotní prítomní vedci však po-

stupne odkryli viaceré vlastné otázky a pochybnosti. Hneď v rannom bloku prvého dňa konferencie (2. decembra 2019), keď sa pripomienkoval pripravovaný súhrnný materiál o plánovaných stratégiách očkovania (tzv. Blueprint 2.0), [9] vystúpila profesorka Janies Grahamová (z Dalhousie univerzity v Kanade): ... „Chcela by som upozorniť na tému, ktorá sa tu nezdôrazňuje dostatočne... konflikty záujmov. Stratégia 2.0 prioritizuje nebezpečenstvo váhania nad očkovaním, jeho zdroj lokalizuje v antivakcinačných skupinách a deficite verejných znalostí, ale neuníva sa priznať deficit v bezpečnostných dátach. Neuníva sa navrhnúť vládne smernice pre transparentné zverejňovanie všetkých bezpečnostných dát. Vráťane formulárov individuálnych hlásení, zdôvodnenia autorizáčnych rozhodnutí. K týmto dátam potrebným na vyhodnotenie vakcín a ich zložiek je ťažké, dokonca nemožné sa dostať, a to pre nezávislých výskumníkov, dokonca aj z Cochrane“ (pozn. autora: Cochrane Collaboration – nezávislá medzinárodná sieť výskumníkov, medicínskych profesionálov, pacientov). ... Regulačné orgány sa často mylne domnievajú, že majú chrániť výrobcov a ich proklamované obchodné tajomstvo, čo je v rozpore s názorom viacerých právnikov. ... Je teda možné pre stratégiu 2.0 identifikovať plnú dátovú transparentnosť, zverejnenie úplných údajov o vakcínach a ich komponentoch na individuálne skúmanie:“

BEZPEČNOSŤ OČKOVANIA TEHOTNÝCH?

Dňa 3. decembra 2019 Dr. Caitlin Doddová v prezentácii *Methodological frontiers in vaccine pharmacovigilance* (Metodologické hranice farmakovigilancie vakcín) informovala o problémoch zisťovania nežiaducich účinkov vakcín u tehotných, nakoľko narastajú programy očkovania tehotných žien a vo vývoji sú ďalšie vakcíny.

Záverom zdôraznila: „Ako sa už počas tohto zasadnutia povedalo, sme na začiatku obdobia narastajúcej rozmernosti dát. Je

nutné aplikovať metódy, ktoré dokážu najlepšie využiť tieto dáta, najmä keď sledujeme zriedkavé udalosti u špeciálnych skupín [populácie], akými sú aj tehotné ženy.

Je nutné mať systém hlásenia bezpečnosti, ktorý zahŕňa ženy počas tehotenstva, po pôrode, dojčiacie ženy, ako aj novorodencov. A tieto systémy musia zohľadňovať špecifické potreby týchto skupín [populácie]. Ako mnohí z vás vedia, očkovanie žien počas tehotenstva sa deje už dávno, nejde o novinku; pôvodné snahy predchádzať materskému a novorodeneckému tetanu a chrípkke siahajú až do začiatkov 20. storočia. A napriek tomu sa dosiaľ získalo len málo údajov o bezpečnosti. Pracovali sme na podávaní vakcín, efektívnosti vakcín, to bolo skvelé, ale až po pandémie v roku 2009 prišli snahy o systematickejší zber údajov o účinnosti a bezpečnosti.

Je tu niekoľko kľúčových prvkov na zisťovanie bezpečnosti vakcín u tehotných žien. Ako sa spomenulo, viete, je to aktívny proces, nie je statický, nastávajú zmeny, takže treba zväžiť expozíciu, špecifické výsledky, ako aj ďalšie spolupôsobiacie faktory a schopnosť spojiť to s týmito matkami a deťmi.

A myslím, že máme existujúce siete, existujúce nástroje na zisťovanie bezpečnosti, ale tieto nie sú dostupné všade a navzájom sa líšia. Musíme zväžiť konzis-

tentné prípadové definície, na toto tu bol pokus cez Brighton Collaboration a konzorcium GAIA vytvoriť prípadové definície špeciálne pre sledovanie bezpečnosti vakcín v tehotenstve, a to vrátane matky aj dieťaťa. A každého povzbudzujem, aby sa na to pozrel, pretože sa používajú pre prospektívne aj pozorovacie štúdie. Použitie týchto definícií umožňuje zaistiť kvalitu údajov, porovnateľnosť a zovšeobecnenie. To je to, čo sa pokúšame urobiť.“

CHÝBAJÚ DÁTA

Dr. Narendra Arora (Inclen Trust International): „Sú tu výzvy pri získavaní dát najmä v podmienkach nízkeho príjmu, kde je, keď sa chcete pozrieť späť do záznamov, zdokumentovaných veľmi málo informácií a nekonzistentným spôsobom. Druhou a najpodstatnejšou výzvou je, že väčšinou nie je dostupná informácia o zaočkovanosti.“

Dr. Agnes Kantová (holandská agentúra pre kontrolu liečiv): „Chcela by som podčiarknuť, čo bolo spomenuté, špecifické potreby výskumu bezpečnosti v tehotenstve. Na jednej strane potrebujete veľkú vzorku, aby ste mohli použiť veľké dáta, ale na druhej strane máte mnoho faktorov, ktoré sú pomerne dôležité, sprievodných faktorov, pre dobré závery. Takže je to veľký problém. A my vo všeobecnosti nemáme dobré systémy pre takýto prípad...“

ZDROJE

- [1] Global Vaccine Safety Summit. 2. – 3. 12. 2019 Geneva, Switzerland. Videozáznam z diskusie je v spodnej časti stránky rozdelený na bloky. <https://www.who.int/news-room/events/detail/2019/12/02/default-calendar/global-vaccine-safety-summit>
- [2] Day 1: Global Vaccine Safety Hearing Meeting. https://www.who.int/vaccine_safety/bios-global-vaccine-safety-summit-hearing-meeting-day-1/en/
- [3] Day 2: Global Advisory Committee on Vaccine Safety (GACVS) Symposium. https://www.who.int/vaccine_safety/bios-global-vaccine-safety-summit-hearing-meeting-day-2/en/
- [4] WHO works to ensure vaccinations are safe. 28. 11. 2019. https://www.youtube.com/watch?time_continue=68&v=Q2daHNASLo
- [5] THOMAS, N. Re: Overcoming vaccine hesitancy: five minutes with . . . Heidi Larson.

- BMJ 2019;364:l1259. DOI: 10.1136/bmj.l1259
- [6] The State of Vaccine Confidence in the EU: 2018. The Vaccine Confidence Project, <https://www.vaccineconfidence.org/research-feed/the-state-of-vaccine-confidence-in-the-eu-2018>
- [7] VAVREČKA, J.: Kdo je to vlastne antivakcionista a v čem je jeho kouzlo? slobodavockovani.sk 13. 5. 2016
- [8] Staršie čísla časopisu *Dieta* sa dajú objednať u vydavateľa. Predošlé časti seriálu nájdete aj v archíve na stránke www.dieta.sk alebo (od začiatku až po číslo 9/2015) zahrnuté v knihe TUHÁRSKY, P.: *Hovorme o očkovaní... a nebojme sa pýtať*. Sollertia, 2016. ISBN 978-80-969294-2-9
- [9] WHO. Global Vaccine Safety Blueprint 2.0 Background Research, 2019. Prepared by Deloitte Consulting LLP. <https://www.who.int/>

- vaccine_safety/publications/2019_Landscape_Analysis.pdf
- [10] WHO. Immunization stress related responses. ISBN: 978-92-4-151594-8
- [11] RADUŠEVIČ, M.: Facebook chce bojovať proti fake news odpúrcú očkovaní a jejich konspiračným teóriám. FIV Prima, 11. 3. 2019
- [12] BÍLEK, P.: Instagram bude dôsledneji blokovat hashtagy odkazujúci na fake news zaměřených proti očkovaní. Otechnice.cz 12. 5. 2019
- [13] POKORNÁ, V.: Európska únia chce bojovať proti falošným správam o očkovaní. Euractiv. sk 19. 7. 2018
- [14] Európska komisia zintenzívni boj proti dezinformáciám aj pre blížiacu sa eurovolbu. Pravda 9. 12. 2018
- [15] Vaccine Confidence Project - Partners and Funders. <https://www.vaccineconfidence.org/partners-funders>
- [16] VCP Mission. Vaccine Confidence Project. <https://www.vaccineconfidence.org/vcp-mission>

Profesor Edwin Asturias (University of Colorado School of Medicine, predseda panelu prvého dňa konferencie): „Aj keď si myslím, že sme úžasne pokročili v metódach, ktoré opísal Nick Andrews, jednou z najväčších výziev je, že sa dajú zabezpečiť iba na úrovni vysokoprijmových krajín. Musíme nájsť spôsob, ako tieto metódy zjednodušiť pre použitie v nízkoprijmových krajínach.“

ZÁVER

WHO je najmocnejšia organizácia presadzujúca vakcíny na tejto planéte. Na jej rozpočet sa popri štátoch skladajú nadácie, zoskupenia a farmaceutické firmy, ktoré jasne proklamujú svoje zámery v rozširovaní očkovacích programov. Je preto zrejme, že odborný panel WHO je plný ľudí s provakcinačným zmyslaním.

O to zarážajúcejšie je fakt, že 20. výročie skúmania bezpečnosti vakcín na pôde WHO môžeme osláviť iba s vedomím, že vedúce osobnosti tejto organizácie hovoria v odborných diskusiách niečo odlišné než obsahujú vzletné upútavky pre verejnosť. Ak horliví zástancovia očkovania priznávajú také vážne medzery v systémoch bezpečnosti, potom objektívny stav bude zrejme bližšie k tomu, ako ho už roky opisujú kritici očkovania. Pre našich čitateľov asi tieto informácie nebudú nové, ale počut ich z úst tvorcov globálnych očkovacích stratégií je preda len významná udalosť.

Ťažko veriť v dokonalosť bezpečnostných sledovacích systémov, keď sa výskumníci nevedia dostať k dôležitým dátam skrývaným pod zámienkou „obchodného tajomstva“; a keď väčšina svetovej populácie, ktorá žije v chudobnejších krajinách, zďaleka nedosahuje ani len úroveň systémov vyspelých krajín, akokoľvek nedokonalých. Ťažko veriť v dokonalý vedecký základ očkovacích programov, ktoré sa masovo rozbehli omnoho skôr, než sa začala systematicky skúmať bezpečnosť takéhoto zásahu, čoho znepokojivým príkladom je očkovanie tehotných.

Ďalšie a omnoho závažnejšie fakty, ktoré sa týkajú skúmania bezpečnosti vakcín, si predstavíme v budúcej časti nášho seriálu. Zatiaľ sa ešte pozastavme nad dôverou obyvateľstva v bezpečnosť očkovania, o ktorú si WHO a ďalšie subjekty, zdá sa, robia najväčšie starosti. Z údajov VCP [16] a prezentácie profesorky Larsonovej vyplýva, že obyvateľstvo sa dlhodobo a podrobne skúma a ovplyvňuje s cieľom zabezpečiť čo najväčšiu ochotu očkovať sa. Aktivity sa vyvíjajú mnohými smermi, vrátane marketingových kampaní, komunikačných stratégií, sociálnych sietí, a to dokonca na úrovni potlačania nežiaducich informácií technologickými firmami, ktoré tieto siete spravujú, a ktoré nemajú žiadnu priamu väzbu na problematiku očkovania. Ak sa niekto domnieval, že žijeme v slobodnej spoločnosti a považoval názorovú cenzúru za vymyslenú konšpiračnú teóriu, mal by si pozorne prečítať slová profesorky Larsonovej a pozrieť sa na verejne oznamené rozbehnuté aktivity tohto typu, [11] [12] ako aj na rozbeh infraštruktúry pre „strategickú komunikáciu“ (eufemizmus pre propagandu) na úrovni EÚ. [13] [14]

Z dlhodobého pohľadu sa ukazuje, že agresívne nálepkovanie kritikov ako „antivaxerov“ a ich zosmiešňovanie spôsobuje v konečnom dôsledku ešte väčší úbytok dôvery, a tak je možné, že PR odborníci čoskoro „zaradia spiatočku“. Prvým náznakom je pojmový posun od „antivax“ ku „zdráhaniu sa očkovať“ (angl. *vaccine hesitancy*). Uvidíme, ako sa nový trend „diskusie bez nálepk“ začne uplatňovať v praxi. Obávame sa však, že sa dočkáme iba „pro forma“ diskusií bez skutočného hľadania pravdy. Tie však ťažko napravia pokrivený dojem, ktorý ostáva kvôli dvojtvárnosti, ktorá sa dá vnímať medzi vnútornou diskusiou odborníkov a sebaistými vyjadreniami pre verejnosť.

Spracoval Mgr. Peter Tuhársky

Iniciatíva pre uvedenie si rizík očkovania, o. z.
UVEDENÉ NÁZVY MÔŽU BYŤ OCHRANNÝMI ZNÁMKAMI ICH
OPRÁVNENÝCH DRŽITEĽOV.

Chcete si predplatiť časopis dieťa?

Máte záujem aj o knihu
Hovorme o očkovaní...
a nebojme sa pýtať?

spolu ich získate výhodnejšie

len za
22 €

V cene je ročné predplatné dvojmesačníka Dieťa (6 výtlačkov od čísla, ktoré vyznačíte v objednávke)

1 výtlačok publikácie Hovorme o očkovaní... a nebojme sa pýtať. Poštovné za časopisy i za knihu v rámci tejto akcie hradí redakcia.

Ďakujeme vám za váš záujem o časopis Dieťa a prajeme vám príjemné chvíle strávené s Dietatom. Veríme, že v publikácii Mgr. Petra Tuhárskeho nájdete odpovede na vaše otázky o očkovaní. (Viac informácií o knihe získate na www.dieta.sk)

Objednávku môžete vyplniť na www.dieta.sk - vyberte si formulár Objednávka časopisu Dieťa + publikácie Hovorme o očkovaní. K predplatnému Dietata (6 výtlačkov časopisu) tak získate knihu výhodnejšie a neplatíte ani poštovné.